

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisdednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Fazakas József.

BELMUNKATÁRSÁK: BALÓ JÓZSEF, Bányai Árpád, Boga Károly, Pórtsák Gyula, Dr. Ferenczi Zoltán, Súlyom János, Szentgyörgyi János és Zajzon Pénes.

Megjelenik — július és augusztus havát kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal. — **Előfizetési ára:** egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr. — Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak. — Kéziratok nem adatnak vissza.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Fapiacz-tér 6-ik szám.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — SÚLYOM JÁNOS, községi iskolai tanító, egyleti péz. tárnok címén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők

A gyermek beszélni tanulása *)

A gyermek értelmi élete (legkivált a siket-némaké) világosan mutatja, hogy az ember primitív gondolkodása nincs a tagolt beszédhez kötve. A felnőtt ember, azt tartja Preyer, annál fogva, mert szók nélkül nem gondolkodik, könnyen elkövetheti azt a gondolkodási hibát, hogy se ő maga, se senki más nem bírt gondolkodni a tagolt beszéd ismerete előtt. Am az a tény, hogy a tanulatlan siket-némák arczjátékkal és taglejtésekkel végtelen sokat ki bírnak fejezni, világos bizonyítéka annak, hogy a gondolkodás szók és hangok nélkül is javában folyhat. Továbbá az is bizonyos, hogy nem a nyelv hozta elé az értelmet, hanem az értelem találta ki valamikor a beszédet, s jelenleg is az újdonszülött sokkal több értelemmel jön a világra, mint beszéd-tehetséggel.

Mind a természetes, mind a mesterséges beszéd arra való, hogy a bensőkben végbemenő változásokat bizonyos szervek mozgása által kifejezze. Mint a hogy a fizikában egy mechanikai erő chemiaiává változik át, szintűg itt is a belső változás vagy lelki mozgás élettani mozgássá alakul, s a hangszervek, a kar meg a láb mechanikai mozgásában végződik. Úgy tetszik, mintha a gyermek első érzéseinek, képzeleteinek és vágyainak ez a természetes kifejezése az érzések, képzetek és vágyak mozgásának lenne a folytatása. A lélek mozgását mintegy viszhangként fejezi ki a gyermeknél a szervek mozgása, mint a hogy a felnőttéknél a lelki változások nemcsak a beszédben nyilvánulnak, hanem az azt kísérő actióban is. Találón mondja Rambosson, hogy a természetes nyelv, bárminő legyen, a lélek természetes mozgásának mintegy távolba való küldése. A lélekhez mozgás úján juthatunk s nekünk mozgással felel; minden nyilvánulában mozgás és mozgás-átalakulás van. Ekként a természetes kifejezés mintegy soha ki nem alvó fátyla, mely világít és fénye kiterjed a tér és idő végtelenébe. A nyelv tehát, ha lehet ezt a hasonlatot használni, egyik lábával a szellemben, a másikkal a szervezetben veti meg a sarkát. *)

A sírás, szepegés, gyűgyögés, nevetés eredetileg benső változások csálhatatlan jegyei, közvetlen kifejezései, vagy a lelki állapotoknak megfelelő reflex mozgások, me-

lyeket a gyermek elsőben szükségéből tesz, s később hason vagy kedvtelés okáért. Bármelyikért teszi, bizonyos, hogy a bensejében történő mozgásoknak megfelelő módosulatok történnek a szervezet kerületi részeiben. Ha a három-négy hónapos gyermek az emlőért sír, vagy azért, hogy ölbe vágyik, tapasztalásból tudja, hogy megértik ezt az ő örökölt kifejezőmódját, mely eleinte gépies, de lassanként átalakul érzeltatossá, szokásossá. És a kisded ezzel a csekély ősi hozománygyal rövid időn sokra viszi. Másfél éves korában lelki hangulatát, nevezetesen a jókedvet, szomorúságot, félelmet, türelmetlenséget, makacságot stb. biztosan tudtúl adja az actio nyelvén. Az örökölt vonásokból fejthetni meg, hogy a kisded az első hónapok óta érteni látszik anyja naiv édesgetését, s különbséget tesz az öröm, a harag s a fenyegetés hangja között; elcsendesedik, hogyha barátságos hangon altatják s nyolcz-tíz hónapos korában derült kedve lehangolódik egy komoly hang hallatára. A természetes és mesterséges kifejezőmódban egyiránt nagy a szerepe egyfelől a szervezeti öröklésnek, másfelől az utánzásnak. A mai természettudomány tanítja a beszédszervek bentermett erői öröklését, minél fogva a gyermek nem az elsőben hallott hangokat ejti ki, hanem a melyek neki élettanilag legkönnyebbek. Ezért mondják, hogy a gyermeknyelv megegyez a nyelv eredetével. *) Örököltető a beszédszervek nagy toku plasticitása, bizonyos számú hangzó kiejtése, melyeket tanulás nélkül tud a gyermek, minők az *m*, *b*. Ha e bentermettségekhez járulnak a tárgyak éles benyomásai, a kifejezés (közlés) vágy hatására, gyöngye beszédszervei elkezdenek némely hallott mássalhangzókat tagolni, hangzókat csatolva hozzájuk, egytagu szókat mondani, melyeket hasztalan keresünk ma nyelvünk szótárában pl. *la* (tej) *mum* (étel). Előbb magának tart monossyllabikus leczkét, hogy megérthessék kezdetleges beszédjét. Anyja eltanulja tőle azt a gyorsan keletkező monosyllabikus árva szótárt, hogy érette cserébe a maga és nemzete tudós (mesterséges) nyelvét megtanítsa. Az anyanyelv tanulása és kimondásokról a lelki mozgás már nem közvetlenül ered a gondolatból és érzésből, hanem csak utánzás, társítás útján csatlakozik hozzájuk. A gyermek hosszasan figyel a beszélők hanghordozására és szemére, mert a hang jelentését, a szóval társult képzetet, szemünkből akarja kiolvasni, kitalálni. E részben a gyermek nagy mester, valóságos feltaláló, mert minden hallott hanghoz a hozzávaló képzetet (értelmet) csatolja. Tehát a nyelvnek leg-

*) Mutatvány szerzőnek e hó 10-én megjelenő »Neveléstudományból.«

1) Du Langage, (Séances et travaux de l'Académie des Sciences morales et politiques) Paris, 1877. 18. l.

2) V. ö. Müller M., Die Resultate der Sprachwissenschaft, Strassburg, 1872. 28. l.

*) L. Sully, Baby Linguistics, 122. l. és P. Thewrewk E., A gyermeknyelvről, 5. l.

javát ő adja a szóhoz, s csupán a hangsoportokat kapja készen, s sajátítja el utánzással.¹⁾ E szerint művészi munkát végez szó- és képtársítással, s értelme a miénkhez magasodik, midőn aztán sok próba után belátanul a társításba, s a szók hallásakor azok a képek és képzetek elevenednek fel az ő elméjében is, melyeket a nagyok hozzájuk fűznek. Innen van, hogy a fájdalom és érzés természetes nyilvánulását tolmácsoló actió nyelvét minden emberi lény megérti, legyen az európai, chinai, hindu, avagy hottentot; ellenben a fájdalmat okozó képzetek nyelvét csak azok, kik az azt tolmácsoló társításckkal, vagyis a conventionalis nyelvvel ismerősök.

Természetes tehát, hogy a gyermek, beszélni tanulásakor, az anyára a társítás törvényére támaszkodván, segéd nyelvmesterül veszi az utánzást, mert az ember úgy tanul beszélni, a mint mutatják. De tartsunk rendet s lássuk a gyermeki monosyllabikus nyelv hangmechanikája fejlődését.

Első gyűgyögése hasonló a madarak csicsérgéséhez, első énekkesírtményéhez. Darwin úgy tapasztalta, hogy kis fia tíz hónapos korában tette a hangutánzási első próbákat. De La Calle fia is nyolcz-kilenc hónapos korában csak egyes önhangzókat mondott ki, tehát csak a beszélt nyelv hangtani embryóját, mondhatni sejtjét.²⁾ Preyer fia nyolcz hónapos korában a hangok nagy részét tudta utánozni; de ez még koránt sem beszéd, hanem a beszédbe bevezető izomgyakorlat. Másfél éves kis fiam egy nehezen felismerhető szótaggal (pl. *bl.*) negyedóráig is eltartó ajakgyakorlatokat, gyűgyögő monologot végzett. A Taine megfigyelte negyedfél hónapos kis leányt ezt a mély torokhangot adta elsőben: *kra a a u*, melynek hangzata láthatóan tetszik neki, mint mádnak a csicsérgése.³⁾

Ez az u. n. *echolalia*, tagolt gyűgyögés, vagy hangkérődzés a gyermek első beszéde. Preyer beszéli, hogy egy kis leányka két éves, két hónapos korában reggeltől estig (két hétig is) mind csak ezt hajtotta: *toro, toro; toro, toro*, meg *rapapi, rapapi, rapapi*. Az imént említett kisdéd, kit Taine figyelt meg, a *pa* szótagot *papapapa* összetételben százszor is ismételte. Egy más majdnem három éves gyermek három álló hónapig, mind csak ezt az értelmetlen három szótagot ismételte: *tabillé, tabillé, tabillé*.⁴⁾

Több oknak tulajdoníthatni, hogy a gyermeknek kedve telik ebben az egyhangu rhytmusban. Első sorban értelmi szervei gyöngesége az oka. A nyelvtanulás első, meglehetősen egyhangu kísértményei közepette, a gyermek ebben a gépies és értelem nélküli gyűgyögésben talál enyhületet, mely a nyelvét meg nem erőlteti, s fülét mégis csiklandozza. Hasonló ehhez a természeti népek danája, melynek rhytmusa őket szórakoztatja s képzeletüket röptére hagyja. Ilyenek a mi pásztoraink és aratóink is, kik egy dalt, egy refraint napközben százszor is ismétlenek, mert nekik megszokott, könnyű és kellemes. A kisdédék *echoláliája*, szintén szórakoztató és az agyra megnyugtató hatása, mert ez a kezdeties rhytmus az a fülnek, mi a symmetria a szemnek. Nem esoda, ha ily gyakorlatok következtében a 15-20 hónapos gyermek mester a gyors nyelvjáratásban, a gyűgyögő monologokban. Nyelve, mint ha játékszer volna, örökös munkában van, mondhatni „nyelvrohamban“ szenved, s miatta tagolt és tagolatlan hangok özönét hallja. Ez a lélek első hangjátéka.⁵⁾

Felméri Lajos.

A kézügyesítő oktatásról.

Ha tantárgyakkal egészen túlhalmazott iskoláinkat tekintjük, lehetetlen arra a tapasztalatra nem jönnünk, hogy iskoláink jóformán magoknak és nem az életnek nevelnek. Akárhány értelmesebb szülő gyakran kénytelen gyermekét, elvégezvén iskolai házi feladatait, a semmittevésbe merülve látni. Különösen a téli időkben, mikor az udvaron való futás, játszás épp oly veszélyes az egészségre nézve, mint a folytonos mozgás nélküli szellemi foglalatosság a szobában. A kinek alkalmá volt, könnyen tapasztalhatta azt a rendkívüli örömet egy 6-10 éves gyermeknél, midőn karácsonyi, névnap vagy más alkalmi ajándékkul, a holmi 13 krajczáros bazárból összevásárolt, mától holnapig tartó játék tárgyak helyett, egy lombfűrész a hozzátartozókkal vagy vésőcskét, gyalut és kalapácsot kap ajándékba; azt az örömet, azt a munkára kész hajlamot, azt a fáradhatatlanságot, mely akárhányszor odáig megy, hogy a gyermeket ebédre vagy vacsorára alig lehet elhívni munkájától; továbbá azt a lelkesedést, melyet akkor mutat, midőn még alig megértett mesteriségében az első primitív módon összeállított munkáját szülőinek v. ismerőseinek megmutathatja. Mi okozza mind ezt? A munka vonzó hatása a gyermekre. A haszontalan futkározás és céltalan játék-tárgyak elrontása helyett dolgozott és látja, élvezi munkájának, fáradságának eredményét.

A gyermekek általánosságban szívesen foglalkoznak kézimunkával. De vajjon minden szülő oly figyelmes és körültekintő-e, miszerint gyermeke jövője érdekében, a léha, nem mindig az erkölcsiség javára szolgáló üres játékok helyett kellemes és hasznos dolgokkal lepi meg gyermekét? Bizony nem. A szülők, az életre való nevelést teljesen az iskolára bizzák. Éppen ezért, a gyermekeket ideje korán olyan ismeretek közzé kell vezetni, a melyek, az élethez mind közelebb-közelebb hozzák. Ők csak bíztatják drága gyermekeiket: doktor lesz, tanár lesz, hivatalnok stb., ellenben, ha nem tanulsz, mész mesterségre, inasnak Hja persze! a kézmivesség, az eszeteknek való. Sajnos, hogy ma ez a felfogás áll, de úgy van. Tapasztalhatjuk naponként alsófoku ipariskoláinkban, hogy egy iparos tanonc nem tekint magát hivatásból annak, hanem kényszerűségből s akárhány bűnhődésnek tartja tanonczoskodásának idejét; midőn felszabadul aztán, szabadságának tudatában szilajjá válik s lesz belőle egy nagy korhely.

Természetes, hogy a fenti felfogásra, az egyes mestereknek tanonczaiikkal szemben nem éppen humanusnak nevezhető bánásmódja is ad okot. Hiába, a hiba itt is messzebb keresendő. Tanonczaik ügyetlenek, nincs „keze fogásuk“ (helyesen: kézügyességök) s e miatt nagyon hosszú idő kell addig, míg mesteröknek rájuk fordított költségeit, munkájuk által megtérítik.

Igen, az iskola az életnek kell hogy neveljen. Igen van-e tehát a kézügyesítő oktatás ellenségeinek, (mert sok van) mikor azt állítják, hogy nem a népiskolákba való a kézimunka? Sajnálom, hogy a mi viszonyaink között, még nem hivatkozhatom a kézügyesítő oktatás czélrűségét bizonyító példákra s így czáfola-

hangszerve nyílt, hosszú hangokat ad, párosulva világos és zenei kiejtéssel. Ellenben az északi népek nyelvét általában a zárt és rövid kimondás és a szapora tagolás jellemzi, a mi erőt és gyorsaságot ad a dallamosság rovására. A nyelvnek eme szép hangzásbeli különbségére tette volt V. Károly azt az elmsé észrevételt, hogy az angolt akkor kellene használnunk, ha a madarakhoz, a németet, ha lovakhoz szólunk; az olaszt, ha nőkkel, a francziát, ha férfakkal, a spanyolt, ha Istennel beszélgetünk. Marcel, Language as a means of mental culture, I. k. 105. l.

¹⁾ La Physiologie et la parole, VI. fejezet.

²⁾ La Glossologie, III. fejezet.

³⁾ Revue philosophique, 1876. jan. sz.

⁴⁾ Perez, Les trois premières années de l'enfant, 306-7. l.

⁵⁾ Nem ide tartozik fejtegetni, hogy az éghajlat minő szelidítő, vagy érdesítő hatása a beszélő szervekre, minélfova a déli népek

tul csak a külföld, ez irányban hatalmas tevékenységét hozhatom fel. Hazánkban ez idő szerint az állami tanítóképezdék vannak kézimunka műhelyekkel ellátva; a hol tekintve a célszerű és költséges berendezést, mint pl. a kolozsvárinál is bő alkalma nyílhatnék a leendő tanítónak a kézügyesítő munkák megtanulására. A képezdei kézimunka tanítás is azonban jelen állapotában tökéletlen; annyira, hogy az azt tanuló növendékek voltaképen át sincsenek hatva, az ügy fontosságától, sőt mondhatni föl sem fogják a kézügyesítő oktatás tulajdonképpeni nemes célját. És miért nem? Először is azért, mert a fent említett tökéletlenség, határozatlanság az egész szervezésből leplezhetetlenül ki rí. Eltekintve attól, hogy fejlesztése a pénz hiánya miatt meg van akadva, nem bizonyítható a célja, mert a gyakorló iskolába a kézügyesítő munka nincs bevezetve. Hol tanítsuk hát tanítani a tanítónövendéket? A tanterv nincs és zhangzásban a népiskolákban tanítandó kézimunkák tantervével, a mennyiben a képezdei tantervben egyetlen egy sincs azok közül említve, a melyek amott tanítandók volnának. A népiskoláiban „kézimunkák”-ról van szó a képezdeiben, „házi-ipar”-ról. Minő visszás helyzet! Ily nagy akadályok és következetlenségek tartják helyben s nem engedik fejlődni a kézügyesítő oktatást nálunk. Ebből önként következik aztán, hogy az évről-évre elért csekély eredmény nem kelt figyelmet semmiféle irányban, érdeklődés nincs iránta s így szinte természetes, hogy célját senki át nem látván, sokan ellességeivé válnak az ügynek.

Fő dolog volna tehát legelső sorban a képezdei kézügyesítő oktatást a helyes irányba terelni s azután bevezetni a kézügyesítő oktatást az összes városok nép- és gyakorló iskoláiba, hogy ez által a gyermekekben a kézművesség iránti kedv közvetlen megkedvelés által mind nagyobb körben és mértékben nyilvánuljon. Tanulják korán tisztelni, kedvelni azt az életfentartási módot, a mely legkönnyebben biztosít vagyont, boldogságot és egyéni függetlenséget a tisztességes szorgalmas kézművesnek.

Jeles paedagogusok háromszázaddal ezelőtt hirdették már, hogy a fiu-gyermeknek a rendes szellemi foglalkozás mellett, valamely kézügyesítő munka tanulására is feltétlen szüksége van.

Ismeretesek e tekintetben Comenius, Locke, Rousseau stb. nyilatkozatai. De az újabb időben is foglalkozik e kérdéssel az egész művelt világ. Több helyen már meg is honosították a kézügyesítő oktatást a népiskolákban. Nekünk sem szabad elmaradnunk a haladó kortól, ha azt akarjuk, hogy versenyképesek legyünk az ipar terén más nemzetekkel. A magas kormány tett is e tekintetben már egyet-mást. De még sok a tenni való. Ohajtanám, ha az ezen irányban a megkezdett munkát a közoktatásügyi kormány újra felvenné s egyelőre legalább az állami képezdékben és azok gyakorló iskoláiban módot nyújtana a kézügyesítő oktatás helyes megkísérlésére.

Hiszem, siker koronázza munkálkodásunkat!

Molnár József.

Helyesírás és fogalmazás.

(Folytatás.)

A mi már most az írás nyelvtani részét illeti, említettem fennebb és láttuk a bemutatott példából, hogy sok esetben még a különben kitünő (tanulást értve) gyermek sem tudja nyelvtani ismereteit az írásnál alkalmazni. S mi lehet ennek az oka? Észembe jut most, hogy midőn a b.-hunyadi felső népiskolában tanítottam, ott a II. osztályban a legegyszerűbb földmives gyermeke jobban írt, mint itt a városi felsőbb leányiskola II. osztályának

növendékei közül a nagyobb rész. Miért? Mert amott mindkét osztályban kevesen voltak. Az elemi iskolák tanulmányosak ugyan ott is, de a felső népiskola két osztályának kevés növendéke volt; s ezt a keveset jól be lehetett gyakorolni. Írtak a fekete táblán és papíron. Javítottak sokat és gyakran; így minden egyesre jutott elég idő, hogy a helyesírás bevéssék emlékezetébe.

Ezért azt hiszem, és többen osztoznak e hitben, hogy a helyesírás hibáinak első és legfőbb oka a népiskolák zsufoltsága. Kellő sikert csak akkor lehetne remélni és elérni, ha a népiskolákban, valamint a többiben is, egy-egy osztályban a növendékek számára maximuma nem menne többre: 25—30-nál, s természetesen osztott iskolát érve.

Hiszen tudjuk, hogy vannak népiskolák, különösen falu helyeken, a hol gyermek, gyermek mellett szorong a fulladásig; a hol még a félkarát is alig teheti a tanuló a padra, sőt, a hol a földön ülnek a gyermekek... A levegő pedig kábító, fullasztó már 10 perc alatt.*) Hogy üljenek ilyen tantermekben az egészségi törvényeknek, kívánalmaknak megfelelően, hogy dolgozzék ilyen helyt tanító és tanítvány jó kedvvel? Az idegrendszer hogy tartsa meg ilyen levegőben kellő rugékonyságát, derűtségét, s hogy dolgozzék a szellemi munkához szükséges kitartással? Hogy legyen idő és alkalom a helyesírás begyakorlására? Hogy legyen sikere a tanításnak? Nem, ilyen helyeken már szólanunk sem lehet; várnunk sem lehet jobb sikert. Itt csak hallgatással, s legfennebb egy könnyel szemünkben nézhetjük a nyomort, a hasztalan küzdelmet.

Könnyű a vádat fölemelni; de vizsgáljuk meg az okokat, s lehet, hogy akkor némán vonulunk vissza.

A túlnépes iskolák, és azok, a melyekben egy tanterő 4—5—6 osztályt vezet, ugyanazon eredményt tüntetik fel. Itt is, mint amott, ha csak mellék, vagy külső segítő körülmények (pl. privát tanítás, a szülők ellenőrzése stb.) közbe nem jönnek, soha sem tanul meg, még a tehetséges gyermek sem, helyesen írni és helyesen ülni. Mindkét állapot (t. i. a zsufolt és osztatlan iskola) a tanítás barbarizmusa, véték a tanítóval és tanítvánnyal szemben. A gyermek sokat van, úgy szólva, magára hagyatva az osztatlan népiskolában. Az u. n. „csöndes foglalkozás” rendszeren írásból, számvetésből, rajzból áll, s már most az éretlen gyermek kénye-kedve szerint összegörnyedve ül és ír; szórakozott, s elkövet olyan helyesírás hibákat, a melyeket, ha a tanítóval együtt dolgoznék, el nem követne. S így megszokja hat éven át az egészségtelen ülést, a hibás, hiányos, felületes munkát.

Hiszen fizikai törvény, hogy ugyanazon tárgy vagy ugyanazon ember ugyanazon időben két helyt nem lehet, annál kevésbé 4—5—6 helyt. A fizikai törvények pedig kérielhetetlenek és megczáfolatlanok.

Az is természetes más felől, hogy nem mindig az ellenséges körülményekben rejlik a hiba, lehet bennünk is. Talán nem helyes utat követtünk a helyesírás tanításánál. Talán nem ragadtunk meg minden alkalmat, minden lehető eszközt annak begyakorlására?... Talán igen hosszú, igen nehéz feladványt adtunk, a mi miatt a gyermek csak a szövegre tudott gondolni, s a helyesírást figyelmen kívül hagyta?

Egyik sem lehetetlen. A mi pedig a javításokat illeti, ezekre nézve többféle módot ajánlanak; a legcélszerű-

*) Tudjuk, hogy egy ember óránként 54 liter szénsavat termel; ebből kiszámíthatjuk, hogy körül-belül mennyi szénsav gyűlhet meg olyan teremben, a hol csak 50—60 tanuló tartózkodik, s a hol szellőztető készülékről sincs gondoskodva, mint a legtöbb iskolánál. $54 \times 60 = 3240$ liter óránként.

vezetőbbnek a következő két eljárást tartom: 1) A gyermek a feladványt úgy írja le, hogy csakis a balfelső lapra ír, míg a füzet jobb oldali lapját üresen hagyja.

Most a tanító piros tintával aláhúzza a hibát, oda írva a kihagyott betűt, szót, vagy kihúzza a fölöslegest. Némelyek elegendőnek tartják a pusztán aláhúzást, hogy aztán a gyermek javítson (!) Ez kényelmes, de nem czél-szerű. Mit tudja az a gyermek, miért van ott az aláhúzás, mit hibázott? A kérdezősködés pedig sok időt rabol el. Igen, ha minden eggyessel külön-külön lehetne aztán a hibákat átnézetni ott a tanteremben, kikérdezni miért hiba és kijavíttatni azonnal; ez volna a leghelyesebb mód; de, a hol, s különösen osztatlan népiskolában, 50 - 60 - 80 vagy még több tanuló van egy teremben, hány hé-
tig lehetne minden egyesnek helyesírási és más nyelvtani hibáit külön-külön elővenni, s azokat kellő okadatolással kijavítani? Erre tehát nincsen idő. Azonban ha a piros tinta azt is megmutatja, hogy mi a hiba: a gyermek otthon vagy az iskolában maga írja ki a jobboldali lapra a hibát és a javítást rövid indokolással így:

Hibák:	Javítások:
otem	ettem (indokolás)
anyámal	anyámmal "
az ő bátya	az ő bátyja "
Kutya	kutya stb. "

Vagy, hogy a hibásan írt szót a gyermek ne írja itt újra le (a mi ellen többen kifogást is tettek e módszerre nézve): írathatjuk a vonaltól balra a kijavított szót, jobbra pedig a nyelvtani és helyesírási okadatolást így:

ettem	}	A mult idő jellemző betűje a ,t', ezért magánhangzó után az igét mult időben két t'-vel írjuk.
		Mássalhangzón végződő szónál a ,val' segítő rag ,o' betűje olyan betűvé változik, a mi-lyennel a szó végződött stb.
anyámmal	}	

A javításnak e nemét elég sikerrel alkalmaztam; természetesen nem minden dolgozatnál, csupán az év elején egy pár gyakorlat kijavítására.

A javításnak egy harmadik módja, a melyet már fejlettebb tanulókkal szemben lehet követni az, hogy a füzet minden egyes lapjából 3 ujjnyit behajtatunk, s erre a margóra írjuk aztán a piros tintával kijavított szókat és megjegyzéseket, a hibákat természetesen előbb magunk aláhúzzuk, s a nehezebb helyeket ki is javítjuk.

Azonban mind ezen módszerek mellett elengedhet-
len, hogy az általánosabb hibákat a füzetek átnézése után az iskolában megbeszélés tárgyává tegyük, nyelvtanilag megmagyarázva a helyesírási szabályokat.

(Folytatása köv.)

Binder Laura

T Á R C Z A.

Emberberáti és társadalmi intézmények a középkorban.

„Az eszményi győzelme az anyag felett,“ ez volt a jelszó. A mely a tudományok és művészetek újjáébredésének derengő hajnalán az emberiség keblét jótékony melegével áthatotta, melynek hatása alatt a szellemi élet feltámadását ünneplé, a durva tömegek megsemmisítő nyomása alól. A szép fogalma a művészetben összeforrott a jó fogalmával az emberi erkölcsökben; s minden mi azontúl az emberiséget a haladás, felvilágosodás és szabadság ösvényén előre vitte e kettő ihlete által nyert megvalósulást.

Az antik kulturélet remekei a sülyedő erkölcsökkel megsemmisültek; mintegy megdönthetetlen bizonyására annak: hogy az utóbbi nélkül fenmaradásuknak nincs tartós létjogosultsága.

Az örök isteni szellem titokzatos működése az emberben leginkább akkor válik felismerhetővé, midőn őt világrendítő események tette szólítják; nyilvánulásai a világrend megmásíthatatlan törvényei szerint akkor lépnek előtérbe, mikor azokra a társadalomnak legnagyobb szüksége van. S a nagy és korszakot alkotó eszmék megvalósulását titokzatos sejtelmek szokták megelőzni, mintegy előkészítendő a nagy és szükséges reformokra.

A keresztyénség keletkezése kétségkívül az emberi történelem legfontosabb és legnagyobb eseményének nevezhető; a szellemnek egészen új világa tárult fel benne, mely az antik felfogástól mindenben különbözött s mely először hirdette nyíltan a szeretet országát, az emberi szabadságot s az emberiség testvéresülését mint a modern társadalom sarkalatos alaptételeit. De az emberiség csak lassan érett meg a szeretet elemeinek befogadására; a talaj csak nagyon lassan tisztult meg a pogányság és a mozaizmus babonáitól; s a humanitás, a keresztyénség

ezen legszebb és legnemesebb hajtása csak akkor diadal-maskodhaték a rideg tantételek felett, midőn ezt a kedélyek fogékonysága és nemesebb iránya lehetővé tette.

A keresztyénség szelleme, miként Chateaubriand módja, nemcsak új alakot adott az emberi társadalomnak, hanem megóvta a visszaeséstől, mely a megsemmisüléssel egyértelmű lett volna. S ezen jótékony szellem lassanként áthatotta az önmagában meghasonlott és bomladó régi társadalmi rendszert, hogy annak még egészséges elemeiből egy oly alkotást létesítsen, mely évezredekre terjedő életképességénél fogva alkalmas leend az emberiség boldogságának problémáját lelki úton megoldani. S még mielőtt a hitelüket vesztet görög és római istenek végképen száműzettek volna, békés szomszédságban találjuk a pogány templomok csarnokaiban: Saturnus és Mózés, Mercurius és Ábrahám, Mars és Jézus szobrai, melyekre a mivel és finomodott pogány talán egyenlő kegyelettel vagy közönytéllel tekintett.

Midőn azután a szeretet és igazság szelleme teljes diadalt aratott a pogányság felett; midőn a keresztyén egyház világító tanai az igazság erejével áttörték a pogányság sötét világát: akkor megszülemlett az emberi erények legfenségesebbike is, mely odaadó önfeláldozásban kereste és találta meg a szeretet legmagasztosabb feladatát.

Ámbár az emberberáti cselekedetek gyakorlását már az ó-szövetségi szent könyvek mint olyant tüntetik fel, melyek Istennek kiváló tetszésével találkoznak, gyakorlati tekintetben a zsidóknál már csak azért sem érvényesülhettek elegendőképen, minthogy ezen nép merev ragaszkodása a törzsi külön érdekekhez, valamint makacs önzése, gyakran legjobb erejét és tehetségét téltlenségre kárhóztatták.

Az emberberáti intézmények csak a keresztyénség megalapításával és szellemének uralkodó fenségével nyer-

tek a történelemben szentesítést; nélküle a tisztán erkölcsi szép és jó sohasem jüthetett volna győzelemre s veszendőbe ment volna az erények legmagasztosbika

A középkor és annak társadalmi valamint emberbaráti intézményeiről általában nagyon téves nézetek vannak elterjedve, melyek azon elfogult és felületes ítéletben találkoznak: miszerint a történelemnek ezen ép oly érdekes mint tanulságos korszakát: a sötétség és tudatlanság jellemzi. Ezen felfogás főképen a reformáció óta kapott lábra, nem azért, mintha ezt a lelki szabadság fenkölt bajnokai egészben magukévá tették volna, hanem azért, mert az egyházi hierarchia ellen folytatott harcban, ez is szolgáltatott elfogadható érveket.

Hogya a középkor társadalmi és emberbaráti intézményeinek keletkezését és terjedését komolyabb figyelem tárgyává tesszük, azt fogjuk találni, hogy ezen hirdett és sokat becsmérelt korszaka az emberi történelemnek korántsem nélkülözi a nemesebb szellemet és irányt; s hogy ezen időben is találkozunk oly alkotásokkal, melyek a nemesebb emberi hajlamoknak dicsőségére vállanak.

A törvényes rend, a személy- és vagyon-biztonság minden időben egyikét képezte a mivel államkormány legfőbb gondjainak. Ugy az ó- valamint a középkorban a közigazgatás legelső csirái a városi közönségekben keletkeztek és fejlődtek ki. Itt részesültek legelőször nagyobb figyelemben úgy az állam, mint a nép érdekei s e városok voltak a politikai és társadalmi élet küzdtereit úgy Franciaországban, mint Olasz- és Németországban; mint a hol a régi római világuralom kulturái alkotásai legtovább fenn tartották magukat.

Kétségtelen, hogy a régi időben a rend és biztonság fentartása okozta a legtöbb gondot a városi vagy községi előljáráásoknak, valamint a törvényhozásnak általában. A szelidség és szigor alkalmazása felettlen nehéz volt egy időben, melyben az erőszak gyakran fölé kerekedett a község vagy állam gondolkodó tekintélyének; s melyben a fegyelem fenn tartása ép oly nehéz mint veszélyes volt. Egyike a legnagyobb bajoknak, melyekben a községi kormányok szenvedtek, abban állott, hogy nem rendelkeztek megfelelő kényszereszközökkel, melyekkel a rend- és békeháborítók ellenében erélyesen felléphettek volna. A polgárság felfegyverkezése tehát egyike volt az elengedhetetlen követelményeknek, melyek nélkül a hatóság nem tudta volna tekintélyét megőrizni. Csakhogy ezen eszköz nem ritkán kétélű fegyvernek bizonyult kiváltképen polgári mozgalmak és belső zavarok idejében.

Az anyagi jólét mellett melyet a gazdagok és hatalmasok élveztek a nagy és gazdag városokban, mindenütt ott találjuk a nyomort és inséget, melyben a lakosság egy része sinlett. A középkori lakások és azok berendezése és terjedelme sötét szűk utcákban, hová az éltető napsugár csak ritkán tévedett, a testi épség és egészség tekintetében számtalan baj kútforrását képezték, melyek ellensúlyozására csak elégtelen eszközök állottak rendelkezésére a köző felett örökös hatóságoknak.

(Folyt. köv)

Dr. Lázár Gyula.

PAEDAGOGIAI ESETEK.

28. Jutalmak kiosztása. Vincze Ferencz kalota-szent-királyi tanító, buzgó munkatársunk, panaszkolja, hogy mennyi bajok, kellemetlenségük van a jutalmak kiosztásánál. „Iskolánknak volt egy kegyes patronusa, írja tiszt. barátunk, ki az évről vizsgálatok alkalmával minden évben egy jó összeg pénzt adott át a tanítói karnak,

jutalmul azon növendékek részére, kik vagy szorgalmas iskolába-járással, vagy jó magaviselettel, vagy jó tanulások által kitüntették magukat. . . . És milyen lett az eredmény? Szomorú, mert a tanulók szülői míg egyfelől a kegyes adakozó iránt, egy kevés kivétellel, semmi elismeréssel sem voltak, másfelől a tanítókat azzal vádolták, hogy igazságtalanul osztották ki a jutalmakat. Némely szülő a jutalom kiosztása után rögtön azt panaszkolta a másiknak, hogy az ő gyermeke is felelt oly jól a vizsgálaton, mint a másiké, és mégis kevesebb jutalmat kapott. A mely gyermek pedig semmi jutalmat nem kapott, annak szülője haragudott a tanítóra; sőt az egyik, mert fia kevesebbet kapott, mint a másik, a jutalmat mérgeesen visszatette az asztalra, a kegyes adakozó elé. Ezen kellemetlenségek arról győztek meg bennünket, hogy a köznép még nem érti a jutalmazás azon célját, a melyet a kegyes adakozó el akart érni; s továbbá, hogy a tanítónak nehéz jutalmat kiosztani, a mit azért inkább a gondnokságnak kellene tennie, mert ez függetlenebb lévén a szülőkkel szemben a tanítónál, jutalmazásának erkölcsi hatása is nagyobb lenne.“

A t. kollegánk által itt érintett bajok, úgy hiszszük, kisebb-nagyobb változatokban más iskoláknál is előfordulnak. De orvoslásuk azon módját illetőleg, melyet V. úr ajánl, nem érthetek vele egyet. A gondnokság, iskolaszék, mint első sorban adminisztratív testület és hatóság, az iskolának csak külső, alaki ügyeiben járatos, minnek folytán, ha a jutalmazás kérdése az ő jogkörébe utaltatnék is, az eldöntés: hogy ki és minő jutalmat nyerjen, mégis csak kizárólag a tanítói kar véleménye alapján történhetnék meg, a mivel a dolog megint csak visszakerülne oda, a hol az „orvoslás“ előtt állott, a hol minden körülmények között állania kell is.

Egészen más irányban keresendő az orvoslás módja. Legradicalisabb eljárás volna természetesen az egész jutalom-osztás beszüntetése, és e mellett halottunk is már nem egy erős véleményt de ez a radicalis mód megfosztaná az iskolát sok olyan érdeklődéstől és jóindulattól, a mik most a jutalmak ajándékozásában nyilvánulnak, azután megkevesbednének azok a hatásos eszközök és alkalmak, a melyekkel az iskola a maga derekabb növendékeit nyilvánosan is méltán kitüntetheti.

Azt hiszem, hogy a panaszlott bajokon az eddigi állapot fentartásával is segítve lesz akkor, ha a tanítók a jutalmak kiosztásában nagyobb körületekintéssel járnak el: csak az igazi érdemet jutalmazzák, pénzt jutalmul soha sem adnak, az elégedetlenkedőket felvilágosítván, megnyugtadják, egyes szülőktől kijelentetten az ő saját gyermekeik számára szánt „jutalmakat“ el nem fogadják.

Arra azonban, ha egy kevesebb jutalmat kapott növendék a vizsgálaton jobban felel, mint egy nagyobb jutalommal kitüntetett: hamarjában nem találom megfelelő cadentiat. Erős érvök ez azoknak, a kik az évről vizsgálatokat s a jutalom-osztást beszüntetendőknék tartják.

Boga Károly.

A 8. sz. paed. esethez. („A rossz fiu kérése meg a nagymamát.“) Az apa helyesli a nagymama eljárását, hogy t. i. unokáját elkövetett csinyjáért megfenyíté, s ráakarta szorítani, hogy fia megkérje a nagymamát. S mi történik? . . . „most oda nyujtsam kezemet, mely neki fájdalmat okozott, hogy megcsókolja? Ez természet-ellenes volna,“ kijelentésre az apa, úgy látszik, eláll előbbi szándékától. Szó fér a „természet-ellenes“ szóhoz. Ha a kézesök, melyet a gyermek szüleinek ad, természet-ellenes, legyen az bár bocsánat-kérés, búcsuzás, vagy valami vett jónak a megköszönése; ha ez a

kézesök egyenrangú azzal, mit a cseléd ad gazdájának, vagy a vert eb a vadásznak; valóban kiküszöbölendő volna az összes művelt világ családi életéből. De különbség van a kényszerített kézesök és az ösztönszerű kézesök között. Amaz a pedáns és lászólagos síma nevelés, ez a szeretet eredménye.

A gyermek, ha csinyt követ el, melyért reá haragusznak, nagyon is elhagyatottnak érzi magát, s vagy mosoly, vagy vidám szökécselés, vagy hízélgés, vagy szorgalom, vagy szolgálatkészség (ki-ki a maga természete szerint), vagy valami más ügyeskedés által vissza igyekszik nyerni azt, a mit elveszített. A gyermeknek bámulatos ösztöne van, (szándékkal nem irék ész, mert Gézuka még nem tudja megítélni a helyzetet, csak érzi, hogy fáj, a hol meglazsnakolták), észreveszi a legszigorubb arczon, azt a vonást, melyre neki sziksege van, a leghidegebb bárásmódban megérzi azt a meleget, melytől éléd. Ez a szeretet kisugárzása.

A nagymama természet-ellenesen esolekedett, hogy megfosztá unokáját e melegtől, s illetőleg nem adott neki alkalmat, hogy hibáját legalább aként „tegye jóvá,” hogy szeretetét „kézesök” által kikérje.

Következés: vagy szereti a kis Gézuka a nagymamát, vagy nem. Ha nem szereti úgy nem kell megengedni, hogy az ebéd után kezét csókoljon, mert nagyon is korán megszokja a farizeusságot. Ha szereti, úgy igen természetes fog lenni (?), ha mikor senki sem látja, egy nagyobbacska kövel úgy föbe üti a pulykát, hogy menten felfordúl, mert miatta veszít el a jó nagymama szeretetét.

Ha Gézuka makacs, vagy kényes, akkor más elbírálás alá esik. Akkor igen sokat kapott a jóból. A makacsság és kényesség a sok és nagy szeretetnek a csömöre.

Czuczka János.

L A P S Z E M L E.

Népnevelők lapja. XXV. évfolyam 12. sz. A IV. egyetemes gyűlés és az „Eötvös-alap” A „Kolozs megyei tankerületi tanító-testület” nem ellenzi ugyan, hogy tagjai részt vegyenek a IV. egyetemes gyűlésben, de mint „testület,” nem pártolja azt, mert neki „országos képviselői tanítógyűlés” kell. És ugyan miért nem kell a t. „testületnek” egyetemes gyűlés? Azért, mivel szerinte „egy semmi képviselői alapon nem nyugvó egyetemes tanítógyűlés a mai korban túlhaladott álláspont; s ha valahol nincs helyén, úgy bizonyára legkevésbé beilleszthető a mi állami és társadalmi viszonyaink rendjébe.” Azt mondja továbbá, mintegy indoklásképen, hogy: „Magyarország tanítóinak minden megjelenésükben, minden ténykedéseikben a magyar nemzeti műveltség, a magyar állameszme harcosságainak kell lenniök. Szűkebb körű érdekek küzdelmének színhelye a mi gyűlésünk nem lehet, nevezzük bár ezen érdeket személyi, hitfelekezeti, nemzetiségi, vagy iskola rangfokozati érdekeknek.”

Igen szívesen vennők kolozs megyei üggyársainknak ezt a szép és igaz nyilatkozatát, ha nem az egyetemes tanítógyűléstől való tartozkodásuk indoklására tették volna; de kérjük tőlük: hiszik-e felőlünk, kik az egyetemes gyűlés rendezésére itt az ország fővárosában vállalkoztunk, hogy mi is jó magyar hazafiak vagyunk, s mind azon kartársaink, a magyar néptanítók, kik egyetemes gyűlésünkön megjelennek, velünk együtt ép olyan jól érzik és tudják, mint kolozs megyei üggyársaink, hogy „Magyarország tanítóinak minden megjelenésükben, minden ténykedéseikben a magyar nemzeti műveltség, a magyar állameszme harcosságainak kell lenniök.”

Kell-e minket erre tanítani? Adtunk-e erre okot akár egyetemes, akár egyesületi, testületi gyűléseinken és egyéb ténykedéseinkben? Avagy talán csak kolozs megyei atyánkfiai

a jó magyar hazafiak, jó magyar állampolgárok? Hiszik-e Önök, hogy az ország fővárosának tanítói megtűrnék azt, hogy az általuk rendezett gyűlésen bárki is, akár tanító, akár tanügybarát, ki azon megjelenik, „a magyar állameszme” ellen nyilatkozzék? Ne higyjék! Mi fővárosi tanítók volnánk első sorban azok, kik a haza, a „magyar állameszme” ellen elkövetett merényletet megtorolnók.

Önöknek is megküldöttük az egyetemes tanítógyűlés tárgyában a hazai tanítóegyesületek- és testületekhez intézett felhívásunkat.

Ha becses figyelmükre méltatták azt, nem látták abban — a tárgyalásra ajánlott tételek között — a „nemzeti iskolák felállításának kérdése s a neveléstudományok magyar nemzeti alapon való megteremtése és fejlesztése” című tételt is? Van-e a többi kérdés között csak egy is, mely feljogosíthatna volna Önöket arra a feltevésre, hogy mi nem a magyar hazának, nem a magyar állameszme állunk szolgálatában? Ezt a gondolatot, ha csak egy parányi szikrája él is Önökben, hazafias érzületünk felháborodásával visszautasítjuk.

Nincs igazuk abban sem, hogy „egyetemes tanítógyűlés a mai korban túlhaladott álláspont.” Vagy csak azért mondják ezt, mivel Önöknek az „országos képviselői tanítógyűlés” tetszik? Mi ugyan sohasem voltunk szerelmesek abba az „etető” gyűlésbe; de nem ellenezzük annak tartását, ha van rá a „szegény országnak” — miként boldogult Trefort miniszterünk szokta volt mondani, legalább is minden második, harmadik évben 25 ezer frtja. És ugyan mutatott-e fel a két „orsz. képv. tanítógyűlés” több eredményt, vagy csak annyit is, mint egyik-másik „egyetemes gyűlésünk?”

Önök is felemlítik hozzánk intézett szíves válaszukban „annak a magas állású férfinak kicsinyléssel” mondott nyilatkozatát, melyet „az országból összesereglett tanítók véleményéről” világgá bocsátott.

Ezt Önök csak „nyelvbólás- és tapintatlanság”-nak nevezik. Nem jól teszik. Megsértik vele „annak a magas állású férfinak” az emlékét Öntudatosan nyilatkozott ő akkor is, mert hite, meggyőződése volt, hogy az „orsz. képv. tanítógyűlés” nem volt a hazai tanítóóság igaz érzületének a kifejezése; nem tolmácsolhatta az összes hazai tanítóóság véleményét, mert ott kommandó-szóra ment minden.

És Önöknek az ilyen gyűlés tetszik még most is s azt mondják, hogy: „központi tisztelt kartársaink elismerésre méltó buzgólkodásuknál fogva nagyobb köszönetre tennék magukat érdemesekké a magyar népoktatás részéről, ha abban lennének munkások, hogy a magas kormány az országos tanítói képv. gyűlést hívja össze mennél előbb.” Higyjék el kolozs megyei kartársaink, hogy mi fővárosiak, bár semmi érdekünkben nem áll akár ilyen, akár amolyan „országos” tanítógyűlés, ebben az irányban már tudakozódtunk s mivel értesülésünk nem az Önök által óhajtott képv. gyűlés mellett szól, helyesléssel fogadtuk, hogy a III. egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottságának múlt évi Szent-István napján „képviseleti alapon” tartott nagygyűlésén 400 magyar tanító a IV. egyetemes tanítógyűlésnek ez évben való megtartását határozta el.

És mi, fővárosi tanítók, mint mindig, most is készek vagyunk vidéki kartársaink szolgálatára és kérelmeket teljesítendő, készséggel vállalkozunk a nagy munkát igénylő egyetemes gyűlés rendezésére. Vidéki üggyársainktól függ, hogy a gyűlés a lelkes magyar tanítóóság nevéhez illő, a magyar hazára és annak népnevelés ügyére nézve áldáshozó legyen.

Nagy tévedésben vannak kolozs megyei tisztelt pályatársaink az „Eötvös-alap” kezelését illetően is. Azt írják, hogy „országos tanítói gyűlést a kolozs megyei tanítótestület is szükségesnek tart, nemcsak számos olyan érdekből, mely a magyar népoktatás fejlődésével a legszorosabb kapcsolatban

áll, hanem kiváltképen az „Eötvös-alap ügye szempontjából is.“ Igen ám csak hogy Önök az „Eötvös-alap ügye szempontjából“ „országos képv. tanítógyűlést“ akarnak; mert az „Eötvös-alapot gyűjtő és kezelő, az alap jótéteményeit osztó, az alap számadásait és pénztárát vizsgáló, valamint az előkészítő bizottságokat időről-ídjőre az országos tanítótestületi képv. közgyűlés választja; e gyűlésen tesz jelentést az alap számadásait vizsgáló bizottság az alap pénztári kezeléséről s vagyoni állapotáról, melyek felett a számvizsgáló bizottság köteles évenként szigorú vizsgálatot tartani. Ilyen országos tanítói képv. gyűlésnek tartatnia kell (azaz, hogy tartatnia kellene! Szerk.) minden két, avagy három évben egyszer.“ Ebben igazuk van; valamint abban is, hogy „az utolsó (bizony utolsó! Szerk.) orsz. tanítói képv. gyűlés: 1883-ban volt, azóta mindig ugyanazon bizottságok kezelik az Eötvös-alapot. Ez nem felel meg az 1883. évi képv. közgyűlés szellemének. Az Eötvös-alap kezelő, osztó és számvizsgáló bizottságainak megbízása lejárt.“ Ez így van De ki ennek az oka? Talán az Eötvös-alapot gyűjtő és kezelő bizottság? Ha nem hivatott egybe „az 1885. május 12-én kelt miniszteri határozmányban a tanítókra kilátásba helyezett“ orsz. képv. tanítógyűlés, az Eötvös-alapot gyűjtő- és kezelő bizottság akkor cselekedett volna tán helyesen, ha hátat fordít a tanítóknak e szép intézményének és gazdátlan hagyta volna e közkinccset?!

És hogy ezt nem tette és nem tehetette, érheti-e ezért vád a kezelő- és gyűjtő-bizottságot? Meglett a bizottság annyit, hogy kiküldött egy albizottságot, melynek feladata: kérdezősködni a magas kormánynál, hogy lesz-e orsz. képv. tanítógyűlés, mely az alapszabályok értelmében az Eötvös-alapra nézve intézkedik? Vagy talán a „végrehajtó-bizottság“ a hibás, hogy felvette a IV. egyetemes tanítógyűlés programjába az „Eötvös-alap“ rendezésének ügyét is?

Azt mondják Önök, hogy az „egyetemes tanítógyűlés az Eötvös-alap ügyében semmi érdemleges határozatot nem hozhat; a kezelő-, osztó- és számvizsgáló bizottságok dolgaiba belé nem szólhat, mert ezek a tisztelt kartársak által tervezett egyetemes gyűlések semminemű felelősséggel nem tartoznak.“ Értsük meg egymást. Míg orsz. képv. tanítógyűlések tartatnak, addig Önöknek igazuk van; de ha az orsz. képv. gyűlések nem tartatnak, akkor már nincs igazuk; mert az „Eötvös-alap“ szentesített alapszabályai világosan itézkednek arra az eshetőségre, hogy mi történjék az Eötvös-alappal, ha az orsz. képv. tanítógyűlések nem tartatnak s kimondják, hogy ebben az esetben az egyetemes tanítógyűlés veszi az Eötvös-alapot ügykörébe; az erre vonatkozó egyet. gyűlési határozatokhoz azonban csak azon tagok járulhatnak, kik az Eötvös-alapnak is tagjai.

Azt felelik továbbá hozzánk intézett válasz-iratukban, hogy: „ha a kormány az orsz. képv. tanítógyűlést egyáltalán megtartani nem akarná, vagy az orsz. tanítói képv. közgyűléseket megszüntetné, akkor állana be a szüksége egy egyetemes tanítógyűlésnek olyan tagokból, a kik egyuttal az Eötvös-alapnak is tagjai. Ez az eset még nem állott be.“ De igenis beállott s ugyanazért a „kezelő- és gyűjtő bizottság“ egybe is hívja az „Eötvös-alap“ tagjait az egyetemes tanítógyűlés alkalmával leendő határozat-hozatalra s így Önöknek sem lehet ez ellen semminemű kifogásuk; valamint alaptalan az a vádjuk is, hogy a „kezelő- és gyűjtő bizottság“ nem hívta meg Önöket az osztó bizottság gyűléseire. Megküldötte mindig a számadásokat, az ösztöndíjak és segélyek kiosztására vonatkozó javaslatokat s ugyanazon papírra nyomtatva a Szent-Istvánnapi gyűlésre szóló meghívót is.

A végrehajtó-bizottság nagygyűléseinek programjába is felvételre az „Eötvös-alap“ ügye s ezen a révén is kaptak Önök, mint minden hazai tanítóegyesület és testület meghívót. Ezért tehát ne nehezteljenek se az Eötvös-alapot gyűjtő- és

kezelő bizottságra, se a végrehajtó bizottság közp. választmányára.

Végül őszinte kizalommal és kartársi szeretettel kérjük Önöket, mélyen tisztelt Kartársak: értsenek meg bennünket, legyenek bizalommal irántunk s munkálkodjanak velünk a közös érdekében, szép hazánk és a magyar néptanítósnak javára. Az Önök nemes törekvése a miénk is. Béke legyen velünk!

Lakits Vendel.

*

T. laptársunk kérésére átvettük a fentebbi nyilatkozatot. Megjegyzéseket tenni nem tartjuk szükségesnek. A kolozsmezei tanító-testület irata (Cs és I. 1890. 4. sz.) beszél magáért. Abhoz sem hozzá tenni valónk, sem belőle elvenni valónk nincs. Mi csak örvideni tudunk, ha azt látjuk, hogy akár testületek, akár egyesek a felett versenyeznek, hogy melyik szereti jobban szóval és tettel a magyar hazát és nemzetet, melyiknek fekszik inkább szívében a magyar népoktatás és egyetemes műveltség fejlesztése, melyik örviddik féltékenyebben a magyar néptanítók jóhírve, szellemi és anyagi érdekei felett.

Természetesen minden ilyen verseny csak nemes lehet s az ebből felmerülő kérdések megvitatásának tárgyiasnak és higgadtnak kell lenni. Ez illik hozzánk, a kik arra vagyunk hivatva, hogy a jövő nemzedéket neveljük. Különbön is saját véleményének erkölcsi alapját ingatja meg az, a ki mások ellenvéleménye iránt nem tud kellő tisztelettel viseltetni.

Tehát minden tisztelet az ellenvélemény iránt. De engedje meg t. kartársunk is másoknak, ha sem etetésnek, sem egyáltalában soknak nem tartják 25 ezer tanító mellett időszakonként néhány ezer forintot fordítani olyan eszme megvalósítására, a milyen egy szabad szellemben rendezett országos tanítói gyűlés gondolatával a kolozsmezei tanító-testület szemei előtt lebeg.

A mi az osztó-bizottság gyűlésére való meghívás elmaradását illeti, ezért a kolozsmezei tanító-testület kebelében neheztelésről szó sincs; de illetékes helyről vett értesülésünk szerint a központi választmány átiratában foglalt állítás mellett a választmány jegyzőkönyvei tanuskodnak.

Szerk.

EGYESÜLETI ÉLET.

A kolozsmezei tanító-testület bánfi-hunyadi köre 1890. márczius 8-án, Bánfi-Hunyadon, az állami iskolák helyiségében tartotta meg folyó évi első rendes gyűlését. A gyűlésen megjelent 25 rendes tag, s csak azok maradtak távol, kiket valóban komoly okok tartottak vissza. Megjelent és résztvett a gyűlésben Boga Károly, megyénk kir. segéd-tanfelügyelője is, ez által bebizonyítván kiváló érdeklődését a tanítók testületi működése iránt. Nyilvános tanítást tartott Ravasz György a polg. fiu-iskola II. osztályában, ismertette a rákot; Szentgyörgyi Lajos az elemi fiu-iskola IV. osztályában bemutatta Európa térképét s megismertette határait. A tanításokat részletes és beható kritika után is teljesen sikerülteknek nyilvánították. Ezután a gyűlés folytatván, Szentgyörgyi Lajos vezetése alatt énekelték a polgári fiu-iskola tanulói az „Itália“ cz. műdalt, két hangon, teljes sikerrel, mit a jelenlevők ki is fejeztek. Ezután Koleszár Lajos elnök úgy alakilag, mint tartalmilag kiváló megnyitó beszédét olvasta föl, melyben a nevelés céljával foglalkozott, s annak eszményét határozta meg. Ezt követőleg a jegyzőkönyv lett hitelesítve, s elnök tette meg előterjesztéseit. A gyűlés őszinte köszönettel fogadta Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő úrnak üdvözlését, melyet a gyűlésezés alkalmára küldött. Szives figyelmét a tagok zajos éljenzéssel viszonozták, ezzel akarván kifejezni a mély tiszteletet, s ragaszkodást, melylyel vezetőnk iránt mindnyájan viseltetünk. A pénztárosi je-

lentés megtétele után elnök, jegyző és pénztáros lemondottak hivatalukról, s minthogy ismételt felkérésre sem tartották meg azt továbbra is, megválasztattak: elnökké Kovács Dániel; jegyzővé Vincze Ferencz; pénztárossá Ravasz György. A választás alatt Boga Károly segédtanfelügyelő úr volt szives a korelnöki teendőket kiváló tapintattal elintézni. Ezután a gyűlés tárgyalta ezen vitatételt: „Az osztatlan népiskolában a földrajzot lehet-e rajzoltatva tanítani?” Előadó volt Kovács Dániel, s az igen élénk és részletes vitában részt vettek a tagok közül sokan, s a segéd tanfelügyelő úr is a gyűlés osztatlan ügye közt elmondotta nézeteit, mely után a határozat az előadó véleményének lényeges módosításával az lett, hogy az osztatlan népiskolában a gyermekekkel térkép vázlatokat sem lehet rajzoltatni, s legfőlegb annyiban alkalmazható a rajz, mint segédeszköz. hogy az ismétlések alkalmával a tanító egyes vidékekről rajzolhat táblára föl vázlatos képet, a fogalmak tisztázása végett. Az idő eltelvén, a vitatételek folytatlagos tárgyalása jövő gyűlésre halasztottat.

Ezután meg lett állapítva, hogy a következő körüli gyűlés szeptember havában lesz Kis-Sebesen, az E. M. K. E. iskolájában. Az első tárgyat a központi választmány által kiküldött ügyvitel képezi, előadója Koleszár L. Ezenkívül a jelen gyűlésről még fennmaradt: vitatételek a földrajz tanításáról 4 pontban; két felolvasás, u. m. „Az ének tanításról”; „Az érzelem neveléséről” Ujabban ajánlottak tankönyv ismertetésre négyen, összesen 10 tankönyv lesz tárgyalásra véve. Vitatételek előterjesztésére indítvány folytán két tag ajánkozott. Felolvasás bejelentetett egy.

A gyűlés folyása alatt minden tárgy általános figyelemben részesült, s ez is bizonyítja, hogy körünkben a testületi élet állandóan élénk.

Kovács Dániel.

A besztercze-naszódmezei általános tanító-egyesület beszterczei fiókköre f. évi márcz. 11-én Beszterczen az áll. el. iskolában tartotta meg rendes körigülését. Dr. Havas Gyula kir. tanfelügyelő úr akadályoztatása folytán Kópataki Gyula ev. ref. lelkész bizta meg személyének helyettesítésével.

Elnökölt Szentpéteri J. beszterczei áll. el. isk. ig. Volt két gyakorlati tanítás. Franschy J. besz. r. kath. isk. tanító tanított „a kutyáról” a II. osztályban. Nagy Á. áll. isk. tanító ismertette a „ty” betűt. Mind a két gyakorlati tanítást sikerültek nyilvánította ki a gyűlés.

Dr. Havas Gy. kir. tanfelügyelő felszólítása folytán tárgyalta a gyűlés azt, hogy a tanító és tanítónő iskolájában növendékeivel mikép szólíttassa magát; tapasztalván erre igen eltérő állapotokat a különböző iskolákban. A gyűlés többek hozzászólása után a „tanító úr” és „kisasszony” megszólítását találta a legmegfelelőbbnek, de ezt nem óhajtja seukire rá erőszakoltni.

Mélt. br. Bánffy Dezső főispán úr felszólította a mezei általános tanító-egyesületi elnök átirata folytán a fiókkört, hogy fejtené fel, melyek volnának azok a módoszatok, a melyek által felkölthető és fokozható volna a nagy közönségnek érdeklődése gyűléseink iránt. A fiókkör e célból ajánlja: a szórakoztató előadások tartását, s az eddig is folytatott felolvasásokat, kézimunka-, természettani-, természetrajzi kiállítások rendezését s ezen szakokban való előadást, a miről a helybeli lap útján is értesítendő a nagy közönség s a gyűlésre minden érdekelt egyéniség meghívandó.

Miskolczy P. Rousseau J. J. önvallomásából olvasott fel érdekes részleteket, a miért a gyűlés felolvasónak köszönetét fejezte ki. Ezután Szentpéteri Jánosnak már a mult ülésen is tárgyalt vitatétele került sorrendre: „Szükséges-e a járványok tartama alatt az iskola bezárása? és vajjon nem lenne-e czélszerűbb épen ezek megszüntetése végett a tanító figyelmét megkészszerve, a tanítás folytatása?” A beszter-

czei-, naszódí elnevezéssel kiküldött két bizottság nevében Mihály G. és Grivásze K. olvasták fel indokait, a melyek alapján mind a két bizottság az iskola bezárását óhajtja ily esetekben. A gyűlés határozatilag ki is mondta, hogy igen is járványos betegségek tartama alatt az iskola bezárását óhajtja Vaszary B. polg. isk. tanár felolvasása az idő rövidsége miatt a jövő körüli gyűlésre maradt.

Nagy Á. felolvasa a házszabályok újlagi kidolgozására kiküldött bizottság nevében a megállapított szabályokat. Ezeket a gyűlés elfogadta.

A jövő körigülés helyül Beszterczét jelöltük ki. Gyakorlati tanításra Pap M., és vitatétel előadására Mihály G. ajánkozott. A vitatétel: „Többféle vallásfelekezetű növendékekkel bíró iskolában a tanító taníthatja-e a vallást egyszerűre mindenik felekezetnek s lehet-e ez nyilvános gyűléseinken gyakorlati tanítás tárgya.”

Az elnök úgy a maga, mint tisztársai nevében megköszönte a személyébe helyezett bizalmat s lemondott. A választás eredménye lett: elnök Szentpéteri J., alelnök Kovácsik J., jegyző Molnár A., pénztárnok Tahy G. Választmányi r. tagok: Czvajna J., Máté J., Miesz M.; póttagok: Pap M., és Nagy Á. Molnár A. jegyző újlagi lemondása folytán jegyzővé Miskolczy P.-t választotta meg a gyűlés.

A gyűlést közebed követte a „Magyar királyhoz” czimzett vendéglőben, hol a pohárköszöntőkben sem volt hiány.

Molnár Albert.

Felolvasás a „varrottas”-ról. Szentgyörgyi Lajos bánfi-hunyadi áll. isk. tanító, tanító-testületünk buzgó tagja, a „Kalotaszegi Varrottas-Album” egyik szerkesztője s lapunk belmunkatársa, a technológiai ipar-muzeumban, mult hó 20-án igen érdekes felolvasást tartott a „varrottas”-ról. Előre bocsátva a kies Kalotaszegnek, a varrottasok hazájának, leírását, felolvasó a Gyarmathy Zsigáné nemes buzgólkodása folytán már általános méltánylásnak és felkarolásnak örvendő himzések, himzés-minták eredetét, fejlődését és technikáját adta elő. Igen sokan, még a szakférfiak közül is, annak a felfogásnak hódolnak, hogy a meglepően szép és érdekes varrottas-minták német eredetűek; e felfogást megczáfolja felolvasó, a midőn a többi hivatkozások között egy bemutatott s már több mint száz év óta a körösfői (kalotaszegi helység) ev. ref. egyház birtokában levő keleti szőnyeggel igazolja, hogy mindazok a motívumok, alak-combinációk, melyek a szőnyegen előfordulnak, előfordulván a varrottas-mintákban is. a varrottas minták nem német. hanem keleti és pedig persa és arab eredetűek De tévedés másfelől az is, mintha a „varrottas” kezdettől fogva népi házi-ipar volna A kombinációnak és izlésnek sokkal nagyobb ereje és fejlettsége nyilatkozik e mintákban, semhogy a keletkezés érdemét a népnek tulajdoníthatnók. Úgy történt a dolog, hogy a keleti szőnyegek s más szöveteiken keményen, ruhákon, a melyek mind csak az előkelő hölgyek által voltak megszerezhetők, hozzánk áthozott minták itt finom alapra selyemmel, ezüsttel, aranyral a nagyasszonyok s leányaik által bevarrattak, lehímzettettek, kiknek e munkában segítségökre szolgáltak jobbágyasszonyaik; később, időfolytán, a mint előkelőbb hölgyeink, részben a nemzet politikai helyzetének módosulása és küzdelmei, részben pedig a divatnak változása és a himző műiparnak gyári felvirágzása következtében mind kevesebb figyelmet, munkát és érdeklődést fordíthattak és fordítottak az eddig már csupán időöltés kedvéért is egész odaadással végzett kézimunkára: a Kalotaszegen ma „varrottas”-ok neve alatt ismeretes himzés-minták leszorultak egészen a nép közé. a hol azonban finom alapra, selyemre, ezüstre, aranyra nem telvén, ezek helyébe a közönséges vászon, a kalotaszegi asszonyok által sajátszerűen hullámossá tett u. n. fodorvászon és a gyapot-fonal lépett. De itt a nép között is, már-már az el-

Folytatás a mellékleten.

feledés sorsa fenyegette a honi ízlés és helyi szükség igényei által magyar nemzeti stílszerűséggel felruházott mintákat. a mikor Gyarmathy Zsigáné a becsfelismerésével előszedette a „nagy láda fiá”-ból a varrottasokat s azokat nemes buzgalomával nemcsak a kalotaszegi asszony nép jelentékeny keresetforrásává, de egyszersmind a magyar ornamentika maradandó tényezőjévé tette. Hogy külföldön s így Németországban is találhatók itt-ott némely tekintetekben hasonló minták, az sehoggy sem bizonyíthat a varrottas-minták keleti és magyar eredete ellen s német eredete mellett, mert hiszen a közös forrás, a kelet, a német asszonyok elől sem volt elzárva, hozzájuk is a keleti szőnyegek, stbik által épp úgy eljuthattak az alap motívumok. miut a mi nagyasszonyainkhoz.

Felolvasó, előadásának illusztrálású, egy kis varrottas-kiállítást is bemutatott: legérdekesebbek azok a finom hímzések a melyek ezelőtt 100—200 évvel vagy még korábbi időben készítve, ma az egyes családok és ecclesiák által ereklyeként őriztetnek, ezek képviselik a varrottasok virágzásának korát; azután láthatók voltak a kalotaszegi asszonyok varrottasai, durva alapon. gyapot-fonállal. durva kivitelben. ezek a hanyatlás korának képviselőiül tekinthetők; a Mária Valéria főhercegnőnek Gyarmathy Zsigáné által összeállított varrottas-kelengyéből bemutatott darabok, finomabb alapra, de ugyancsak a kalotaszegi asszonyok által selyemmel hímezve. már az újjászületés korát képviselik. A varrottasok technikájának szemléltetésére szolgáló varrottas-részeteket, melyek az első öltéstől a kész munkáig haladó eljárásokat mutatják. Bartha Ágnes, a b.-hunyadi áll. felsőbb leány-iskola kitűnő munka-tanítónője készítette, ki maga is tevékeny részt vesz a varrottasok mentől szélesebb körű érvenyesítésének szép munkájában.

bk.

I R O D A L O M.

Fölhívás előfizetésre. Az utóbbi években közoktatásügyi szaklapokban számosabb oly paedagogiai kérdéstről írogattam, melyek az iskolai nevelés-oktatás gyakorlásában fontos tényezők. Dolgozataim az „Országos Középpiskolai Tanár-egyesületi Közlöny,” az „Egyetemes Közoktatásügyi Szemle,” a „Herkules,” a kolozsvári „Család és Iskola,” a „Közoktatás,” a „Néptanítók Lapja,” a „Felső nép- és polgári iskolai Közlöny,” és a „Nevelés” című szaklapok egyes számaiban jelentek meg. E cikkek közül azokat, melyek tárgyoknál fogva általánosabb érdekűek és oly mozzanatokra vonatkoznak, melyekkel az iskolában úgy szólván a mindennapos gyakorlatban kell számolni, egybegyűjtve s egy-két értekezéssel, illetőleg beszéddel kiegészítve „Paedagogiai dolgozatok” cím alatt megjelentetem. Könyvem, tartalmára nézve igénytelen lesz; de két előnyös tulajdonsággal minden esetre rendelkezni fog. Az egyik, hogy nem elvont és terjengős elméleti fejtegetéseket foglaland magában; de a gyakorlati életben tényleg előforduló oly paedagogiai kérdésekre és eljárásokra vonatkozó megfigyeléseket és tanácsokat, melyeket a gyakorlati életből merítettem s a mik a gyakorlat alapján szerzett szemlélődésen alapulnak. Másrészt: valamennyi dolgozat teljesen eredeti munkálat az első betűtől az utolsó szóig. A könyv fejezetei ezek lesznek: 1. A tanító hivatásáról. 2. Esmék az iskola nevelő hatásáról. 3. A középpiskolai nevelés nemzeti feladatairól. 4. A fegyelmezés, mint az iskolai nevelés elsőrendű tényezője. 5. Az osztályfői teendőkről. 6. A testi nevelés főtevényezői. 7. Nézetek a tanítás gyakorlati helyes módjáról. 8. Feleltetés, ismétlések. 9. Az olvasmánytárgyalásról. 10. A magyar nyelv tanításának s az írásbeli dolgozatok javításának módszere az alsó osztályokban. 11. Bevezetés Arany „Toldi”-jához. 12. A nem magyar ajkú felnőttek oktatása a magyar nyelvben. 13. A földrajz tanításának módszere. 14. Az ifjusági könyvtárakról. 15. Az osz-

taloyzásról. 16. Az év végi vizsgálatokról. 17. A tandíj. — Függelekül: 18. Megnyitó beszéd az 1887/8. tanév elején a trsztenai kir. kath. gymnasiumi igazgatóság átvételekor. 19. Megnyitó beszéd az 1889/90. tanévi alakuló tanácskozásán. 20. Megnyitó beszéd a trsztenai tanári kör 1889/90-iki első ülésén. 21. Alkalmi beszéd az 1888/9. tanévet befejező ünnepen. 22. Szózat az 1889/90. tanév elején a tanuló ifjusághoz. 23. Ünnepi beszéd Ő Felsége névünnepen 1889. október hó 4-én.

A könyv terjedelme 8—9 nyomtatott, nyolczadrétű ivnyi lesz. 1 példány ára 90 kr. Az előfizetések folyó évi ápr. hó végéig szerzőhöz, Trsztenára (Árvamegye) küldendők. — Gyűjtőknek 6 példány után egy ingyen példánnyal szolgálak. Tisztelettel *Dortsák Gyula*, gymn. kir. igazgató.

A fenn közlött előfizetési felhívást ajánljuk t. kartársaink figyelmébe. A tartalomjegyzék sok érdekes fejtegetést ígér. A szerző előnyösen ismert neve pedig kezeskedik arról, hogy az ígert jól be is lesz váltva. T. munkatársunknak már két önálló paedagogiai műve jelent meg. u. m. 1886-ban „A polgári iskolai élet köréből” és 1888-ban „A házi és iskolai nevelés fontosabb teendői” című munkák. Mindkét mű megérdemelt figyelemben részesült. Méltán, mert szerző alaposan gondolkozó író s hivatással él magasztos feladatának. A mű tanulságos lesz s a mellett, még nagyon olcsó is.

Előfizetési felhívás az „Aradi vésznapok” margittfalvi Margitay Gábor 1848/49. honvéd mérnök-kari őrnagy „Emlékiratai” című műre. Sajtó alá rendezte és kiadta *Nagy Izsó*. Rövidség okáért mellőzzük a felhívás szavait, hanem közöljük belőle csak a Klapka György tábornok le velét, mely Budapest 1890. márczius 4-én kelt s így szól a műről: „Margitay Gábor 1848/9. honv. mérnök-kari őrnagy-nak „Aradi Vésznapok” cz. feljegyzései az utolsó magyar szabadságharcznak egyik legérdekesebb szakaszát. az aradi eseményeket, az aradi várnak ostroma alatti és annak a magyarok által történt bevételé utáni időben, egészen az 1849. évi októberi gyásznapokig tárgyazzák. Margitay szemtanuja volt ezen eseményeknek, ő ezeket mint lelkes hazafi oly élénk színekben, oly hiven és igazán írja le, hogy valóban nagy kár volna. ha ezen feljegyzések a feledékenységnak esnének áldozatul és köztudomásra nem hozzattának. Reményilem is, hogy találkozni fog kiadó, ki ezen mulasztásnak elejét venni és az elhunyt hazafinak és működésének ezen szerény emléket szentelni fogja.” A mű a „Légrádi Testvérek”-nél 14—15 ív tartalommal és M. Margitay Gábor arczképével április 20-án fog megjelenni. Előfizetési díj 1 frt. 20 kr., mely április 15-éig Nagy Izsó kiadóhoz Marosvásárhelyre küldendő. Tíz aláíró után tiszteletpéldányt ad a kiadó. Az 1848-iki események minden magyar hazafit sokkat inkább érdekelnek mintsem bővebb ajánlatra szükség volna. A mű értékéről a fent közölt levél eléggé kezeskedik.

Méhner Vilmos bpesti könyvkiadótól (IV. ker. papnöv.-utca 8. sz.) érkeztek:

A magyar nemzet története az elemi népiskolák V-ik és VI-ik osztálya számára. Irta *Sebestyén Gyula*. Budapest, 1890. Ára 32 kr.

Népiszkolai értesítő könyvecske és rendszabályzat. Összeállította *Vargyas Endre*, kir. tanfelügyelő. Budapest, 1890.

Egészségtan. Vezérfonal elemi iskolák számára. Irta *Dr. Balogh Tihamér* gyakorló orvos, a budapesti m. kir. állami felsőbb leányiskolánál az egészségtan tanára. Aradmege és Arad város tb. főorvosa stb. Budapest, 1890. Ára 20 kr.

Jelentés a m. kir. technologiai ipar-muzeum 1888/89. évi működéséről. Szerkesztette *Táhorzsky Ottó* igazgató, *Hegedüs Károly* főigazgató. Budapest. Franklin-társulat könyvnyomdája. 1889.

V E G Y E S E K

Megerősítés. A vall.- és közokt. m. kir. miniszter Beszterce-Naszódmegye buzgó kir. tanfelügyelőjét dr. Havas Gyulát, ezen állásában közelebről végleg megerősítette

— **Fürdői kedvezményt** Karlsbadban és Balatonfüreden élvezni akaró népoktatási tanintézeti tanítók, tanítónők és tanárok 8 nap alatt folyamodhatnak ez iránt a kir. tanfelügyelőség útján, hol bővebb felvilágosítást is nyerhetnek.

— **A kolozsvári felsőbb leányiskola.** A közoktatásügyi miniszter megbizta Berecz Antalt, a budapesti áll. felsőbb leányiskola igazgatóját és a vidéki felsőbb leányiskolák miniszteri biztosságát, hogy felsőbb leányiskolánk ügyét a városi tanácssal megoldás elé segítse. Az értekezlet márczius 21-én történt meg, népes bizottság közreműködésével. Az értekezlet kimondta, hogy az iskolát államivá alakíttatni s hat osztálylyal berendezetni óhajtja. E célra szükséges az intézethez összesen három r. tanár, három r. tanítónő, három segéd-tanítónő s megfelelő cselédség; hat tanterem, egy szertár, egy rajz- és egy torna-terem, igazgatói iroda, gyűlésterem, a növendékek előszobáival az iskolai egészségügy követelményei szerinti nagyságban és berendezéssel. A személyi és dologi évi kiadások tenni fognak tizenhatezer s egy pár száz forintot. A mostani telek kibővítése, a szükséges épületek kiépítése költségeihez, valamint az évi fentartási költséghez a város erejéhez képest járuljon. A miniszteri biztos megígérte, hogy az értekezletnek s mint remélhető a törvényhatósági bizottságnak az intézet államivá tétele iránti kérését a miniszter elé terjeszti és szószólásával támogatni fogja. Ezen ügy tovább fejlődött márcz 25 én a városi tanács e célra összehívott újabb értekezletén. Az értekezlet ajánlja a törvényhatósági bizottságnak, hogy a mostani épületet építtesse ki a célnak megfelelőleg 20.000 frtnyi költséggel s így adja át az államnak. Az intézet fentartásához járuljon évenként 2.500 frttal. Azonban kösse ki, hogy első sorban helyi növendékeket vegyenek fel az intézetbe 20% tandíj kedvezmény mellett. — Ennek az immár elodázhatlanul vált kérdésnek megoldására leghelyesebb s a mellett nagyon méltányos mód az, melyet az értekezletek megjelöltek. Nem kételkedünk, hogy ezt a közoktatási kormány is be fogja látni s az országos nőnevelés közérdekeért meghozza azt a csekély áldozatot, melyet az erdélyi részek ez egyetlen felsőbb leányiskolájának biztosítása s teljes virágzásra fejlesztése szükségessé tesz

— **Tankönyv engedélyezés.** A vallás és közokt. m. kir. miniszter általánosan engedélyezte a Kolozsvárt megjelent következő könyveket. Magyarország története. Népiskolák számára. Irta dr. Török István, kolozsvári ref. tanár. II. jav. kiadás. Melléklet: Magyarország történelmi térképe. Megrendelhető Kolozsvárt, Bel-Farkas-utca 17. sz. a. Ára kötve 36 kr. Kolozsvár, 1889. A miniszteri rendelet kelt 2760 1890. sz. a. — Kereskedelmi számtan. A középfoku kereskedelmi iskolák (akadémiák) első oszt. számára a legújabb miniszteri tanterv alapján. Irta dr. Veres Vilmos, a kolozsvári kereskedelmi akadémia tanára. Melléklet: a budapesti és bécsi értéktőzsdék hivatalos árfolyamjegyzései eredetiben. Kolozsvárt, 1889. Lehmann és Baldi Ára 1 frt. 20 kr. Politikai számtan. A középfoku kereskedelmi iskolák (akadémiák) II. és III. oszt. számára, a legújabb miniszteri tanterv alapján. Irta dr. Veres Vilmos, a kolozsvári kereskedelmi akadémia tanára. Kolozsvárt, 1890. Lehmann és Baldi könyvkiadása. Ára 1 frt. 50 kr. A miniszter. rend. kelt 7914—1890 sz. a. — Mind a három határozott nyereség s tankönyv irodalom terén a legmelegebben ajánljuk az érdekeltek figyelmébe.

— **Új lap.** Józsa Mihály, brassói ág. evang. hitoktató szerkesztésében „Iskola és Szülőház” czimvel mult

hó 15-én új tanügyi lap indult meg. Havonként kétszer jelenik meg. Előfizetési ára egész évre 2 frt. A lap czélja a brassómegeyi hiv. tanítótestület tagjai között összekötő kapcsolatot létesíteni. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

— **A kolozsmegyei tanító-testület központiköre** I-ső rendes gyűlését f. évi április hó 9-én tartja meg az állami tanítónőképző intézet helyiségében, a következő tárgyszorozattal: 1. 8—9-ig nyilvános tanítást tart az áll. tanítónőképző-intézet gyakorló-iskolájában Pap Mari k. a. 2. Fél 10 órákor a gyűlés megnyitása. 3. Tiszviselők megválasztása. 4. Jelentés a nyilvános tanításról. 5. Felolvasást tart dr. Szinyei József. egyet. tan. a magyar irodalom köréből. 6. Dr. Engel Gábor, korházi igazg. az egészségtan köréből tart előadást. E gyűlésre a kör. tagjait s az érdeklődőket tisztelettel meghívja. Dr. Lázár Gyula, elnök.

— **Tudomásul.** A Boga-Szentgyörgyi-féle Földrajz az elemi népiskolák IV. és V. oszt. számára“ czimű tankönyv az approbatio előtt, miniszteri rendelet értelmében a IV. és V.—VI. osztály számára két füzetbe külön választanló lévén: az így módosított új kiadás, a térkép-mellékletekkel együtt, a folyó tanév végére jelenik meg úgy, hogy a jövő tanévben már kétfelé osztott alakjában is használatba lesz vehető; minnek szives tudomásul vételét kéri — a szerzők.

— **Gyümölcstermelési egyesület.** Budapesten egy „országos fatenyésztési és gyümölcs termelési egyesület” megalakulására 30 tagú bizottság alakult. Az egyesület czélja a fatenyésztést, gyümölcsezést és kertészetet előmozdítani, menél szélesebb körben terjeszteni és megkedveltetni. Tagsági díj 4—5 frt. Bejelentéseket közvetít a bizottsággal a „Fatenyésztési Lapok” szerkesztősége Újpesten.

— **Jégpálya az iskolában.** Mint ujdonságot említi fel egy első rendű német tanügyi lap, hogy München városa az iskola telkén a gyermekek számára rendes jégpályát tart, melyen a tanulók ingyen korcsolyázhatnak s hogy a korcsolyázó terek épen olyan hasznosoknak bizonyultak, mint a játszóhelyek. Örömmel jegyezzük fel, hogy a budapesti VI. ker. nőtanítónőképző udvarát télen szintén korcsolyázó térére szokták alakítani.

— **Anglia és Amerika versenyeznek a közoktatásban.** Eddig Amerika volt felül, melyet Anglia mintának tekintett. Most az angolok azzal dicsekednek, hogy az utóbbi tíz esztendő alatt ők kerekedtek felül. 1887-ben Ámérikában 11,800.000 tankötelesből hét és fél millió, vagyis 64 percent járt iskolába; Angliában 4,635.000 tankötelesből három és fél millió vagyis 76 percent járt. Franciaország nem áll úgy, mint Anglia, s Magyarország jobban áll, mind a háromnál, mivel itt 86 percent jár iskolába. Hogyan lehet ez?

— **Tandíjmentesség a népiskolában.** Spremberg város (Poroszországban) elhatározta, hogy az elemi népiskolában semmi tandíjat nem vesz.

— **Lampel B. (Wodianer F. és fiai)** budapesti könyvkiadótól lapunk hirdetési rovatában egy czélszerűen bereendezett könyvjegyzék van. E czég kiadványai általában véve csinos kiállításuk, s jutányosak, megérdemlik a szakkörök pártolását. Ajánljuk az érdekeltek figyelmébe.

TARTALOM: A gyermek beszélni tanulása *Dr. Felméri Lajos.* — A kézügyesítő oktatásról. *Molnár József.* — Helyesírás és fogalmazás. (Folyt. köv.). *Binder Laura.* — Tárca: Emberbaráti és társadalmi intézmények a középkorban. (Folyt. köv.). *Dr. Lázár Gyula.* — Paedagogiai esetek: Jutalmak kiosztása. *Boga Károly.* A 8. sz. paed. esethez *Czuczak János.* — Lapszemle. A IV. egyetemes tanítógyűlés és az Eötvös-alap *Lakits Vendel.* — Egyesületi élet: A kolozsm. tanítóttest. b. hunyadi körének márcz. 8-iki gyűlése. *Kovács Dániel* A besz. naszód. általános tanítóttest. besztercei körének márcz. 11-iki gyűléséről. *Molnár Albert.* Felolvasás a varrottas-ról. *bk.* — Irodalom: Felhívás előfizetésre „Paedag. dolgozatok” cz. műre. *Dorsák Gyula.* — Vegyesek. — Hirdetés.

H I R D E T É S

A tankönyv-meghatározásoknál szives figyelembe ajánlva!

Osztályok szerint rendezett jegyzéke

LAMPEL ROBERT (Wodianer F. és Fiai)

császári és kir. udvari könyvkereskedés kiadásában Budapesten, Andrassy-ut 21. sz. a
megjelent, és az állami, községi, társulati és magán jellegű népoktatási tanintézetek,
kereskedelmi és ipariskolák használatára

a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumtól
általánosan engedélyezett tankönyveknek.

I. osztály.

	A miniszteri enged. száma		A miniszteri enged. száma
Dr. Gööz-Schön-Trájtler. Magyar ABC és Olvasókönyv. (Bevezető rész a Magyar Nemzeti Olvasókönyvekhez.) Az írott rész szövegét előírta <i>Vajda Pál</i> . ára kötve 20 kr.	Enged. végett betérjesztve	Hatsek Ign. Magyarország térképe a legújabb megyei beosztás szerint. Minden megye külön színnel színezve, ára 20 kr.	17358—1888
Fali olvasótáblák, egyttal írásminták a Dr. Gööz-Schön-Trájtler-féle ABC-hez (13 nyomtatott, 13 írott falitábla), ára 3 frt.	" "	Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek I., az elemi fiúiskolák III. és IV. oszt. számára, ára 18 kr.	11662—1890
Faludi J.—Szép J. Magyar ABC és Olvasókönyv, ára kötve 20 kr.	17358—1888	Dobóczki L. Gazd. és kert. füz. III., az el. leányisk. III. és IV. oszt. számára, ára 18 kr.	11662—1890
Faludi J.—Szép J. Német ABC és Olvasókönyv, ára kötve 32 kr.	17358—1888	Hortobágyi A.—Könyves K.—Szabó L. Enektani példatár, III. oszt. ára 20 kr.	Enged. végett betérjesztve
Zelliger-féle magyar beszédgyakorlatok (Ungar. Sprachüb.) A német tannyelvű népisk. I. és II. oszt. számára átdolgozta <i>Spitzer Lipót</i> .	Enged. végett betérjesztve	Vajda P. Szépirási minták népiskolák számára, ára 15 kr. és 20 kr.	25924—1889
Hortobágyi A.—Könyves K.—Szabó L. Énektani példatár, I. oszt., ára 10 kr.	" "		

II. osztály.

Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a II. oszt. szám., ára kötve 30 kr.	4954—1890	Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a IV. oszt. szám., ára kötve 40 kr.	4954—1890
*Faludi J.—Szép J. Magyar olvasókönyv II. k., ára kötve 28 kr.	17358—1888	*Faludi J.—Szép J. Magyar olvasókönyv. IV. köt., ára kötve 44 kr.	17358—1888
Faludi J.—Szép J. Német ABC és Olvasókönyv, ára kötve 32 kr.	17358—1888	Faludi J.—Szép J. Német Olvasókönyv, III. kötet, ára kötve 48 kr.	17358—1888
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv, I. füzet a II. oszt. számára, ára 15 kr.	17358—1888	Belicza J. Magyar nyelvt. kézik., III. füz., a IV. oszt. számára, ára 20 kr.	17358—1888
Vargyas E. Magyar nyelvű falusi isk. szám., ára kötve 20 kr.	43855—1889	Vargyas E. Magyar nyelvtan falusi isk. szám., ára kötve 20 kr.	43855—1889
Erényi M.—Dr. Balassa J. Kis magyar nyelvtan feladattárral, ára kötve 30 kr.	Enged. végett betérjesztve.	Erényi M.—Dr. Balassa J. Kis magyar nyelvtan feladattárral, ára kötve 30 kr.	Enged. végett betérjesztve.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv, I. füzet a II. oszt. számára, ára kötve 15 kr.	14539—1889	Spitzer L. Német nyelvgyakorló ára 30 kr.	6527—1890
Zelliger-féle magyar beszédgyakorlatok (Ungar. Sprachüb.) A német tannyelvű népisk. I. és II. oszt. szám., átdolgozta <i>Spitzer Lipót</i> .	Enged. végett betérjesztve.	Német nyelvtan, magyar-német és német-magyar gyakorl. feladatokkal, ára kötve 40 kr.	7908—1890
Hortobágyi F.—Könyves K.—Szabó L. Énektani példatár, II. oszt. sz., ára 15 kr.	" "	Langraf M. Deutsche Sprachlehre I., ára 36 kr.	17358—1888

III. osztály.

Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a III. oszt. szám., ára 36 kr.	4954—1890	Magyar Nemzeti Olvasókönyv, a IV. oszt. szám., ára kötve 40 kr.	4954—1890
*Faludi J.—Szép J. Magyar olvasókönyv. III. kötet, ára kötve 36 kr.	17358—1888	*Faludi J.—Szép J. Magyar olvasókönyv. IV. köt., ára kötve 44 kr.	17358—1888
Faludi J.—Szép J. Német olvasókönyv. II. köt. ára kötve 40 kr.	17358—1888	Faludi J.—Szép J. Német Olvasókönyv, III. kötet, ára kötve 48 kr.	17358—1888
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv II. füz., a III. osztály számára, ára 20 kr.	17358—1888	Belicza J. Magyar nyelvt. kézik., III. füz., a IV. oszt. számára, ára 20 kr.	17358—1888
Vargyas E. Magyar nyelvtan, falusi isk. szám., ára kötve 20 kr.	43855—1889	Vargyas E. Magyar nyelvtan falusi isk. szám., ára kötve 20 kr.	43855—1889
Erényi M.—Dr. Balassa J. Kis magyar nyelvtan feladattárral, ára kötve 30 kr.	Enged. végett betérjesztve.	Erényi M.—Dr. Balassa J. Kis magyar nyelvtan feladattárral, ára kötve 30 kr.	Enged. végett betérjesztve.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv. II. füzet, a III. oszt. sz., ára kötve 18 kr.	14539—1889	Spitzer L. Német nyelvgyakorló ára 30 kr.	6527—1890
Hatsek Ign. Magyarország megyei térképeiből, ára 20 vagy 30 kr.	14596—1879	Német nyelvtan, magyar-német és német-magyar gyakorl. feladatokkal, ára kötve 40 kr.	7908—1890
		Langraf M. Deutsche Sprachlehre I., ára 36 kr.	17358—1888
		*Erényi M. Gyakorl. tanfolyam a német nyelv megtanulására, ára 60 kr.	17358—1888
		Dallos I.—Törkos L.—Dr. Sonnenfeld Zs. Praktischer Lehrgang zur Erlernung der Ungar. Sprache, I. kötet, ára 36 kr.	46878—1889
		Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv. III. füzet a IV. oszt. számára, ára kötve 20 kr.	17358—1888
		Dr. Brózik K. Földrajz a népiskolák IV. oszt. számára, ára kötve 20 kr.	3973—1890
		Kuttner S. Első oktatás a földrajzban, a népisk. IV., V. és VI. oszt. számára. Teljesen átdolgozták <i>Suppan Vilém. Lankó Albert</i> , ára kötve 30 kr.	14539—1889
		*Kuttner A.—M. Mayer. Erst. Unterr. in der Erdbeschreibung, ára 30 kr.	17358—1888
		Schwicker H. J. Geogr. v. Ung. (Német tanny. isk számára), ára kötve 40 kr.	17358—1888
		*Kuttner A. Krátky zemepis na uhorska Krajinu, ára kötve 36 kr.	17358—1888
		*Mayer M. A magyar irodalomtört. rövid vázlat, ára 20 kr.	17358—1888
		Lange H.—Dr. Cherven Fl. Elemi iskolai atlasz. 2-ik bőv. kiad. 13 színezett lapon. 40 kr.	14539—1889
		Hatsek I. Magyarorsz. megy. térk., úgy mint a III. osztályban, ára 20 kr.	14596—1879

